



Samenspel tussen formele en informele zorg

De druk op de zorg neemt steeds meer toe. Dit maakt het belang van de inzet van mantelzorgers en vrijwilligers – samen informele zorg – steeds groter. Professionals kunnen en moeten hen hierbij ondersteunen. Als mantelzorgers, vrijwilligers en professionals goed samenwerken, komt dit de cliënt ten goede.

Eigen kracht, decentralisaties, participatiemaatschappij. We gaan een nieuwe fase in. De druk op de zorg neemt toe door onder andere de vergrijzing en de bezuinigingen. Hierdoor wordt steeds meer een beroep gedaan op mantelzorgers en vrijwilligers. Daarnaast blijven professionele hulpverleners – oftewel de formele zorg – uiteraard actief. Samenwerking tussen formele en informele zorg is (nog) lang niet altijd vanzelfsprekend.

Samenspel met mantelzorgers

Mantelzorgers en professionele hulpverleners zijn als het ware collega's van elkaar die samen als doel hebben om voor de cliënt te zorgen. Helaas is deze samenwerking niet altijd gelijkwaardig. Mantelzorgers hebben soms het idee dat de professional de regie overneemt én professionals vragen zich af of de mantelzorgers wel de juiste capaciteiten heeft om de zorg te kunnen verlenen. Door in gesprek te gaan, verwachtingen uit te spreken en naar overeenkomsten te zoeken, kan men elkaar juist ondersteunen.

Om organisaties te ondersteunen bij de samenwerking met mantelzorgers, heeft het Expertisecentrum Mantelzorg de Samenspelscan ontwikkeld. Deze scan laat zien hoe het is gesteld met het samenspel tussen mantelzorgers en professionals binnen zorgorganisaties, en geeft inzicht in verbeterpunten. In de Samenspelscan gaat het Expertisecentrum Mantelzorg

uit van de rollen uit het SOFA-model. Uitgangspunt is dat een mantelzorgers vier rollen kan vervullen: collega, cliënt, naaste en expert. Welke rol het meest prominent is, kan van tijd tot tijd verschillen. Elke rol is gekoppeld aan een werkwoord, waarvan de beginletters het woord SOFA vormen: Samenwerken, Ondersteunen, Faciliteren en Afstemmen.

Samenwerken – de mantelzorgers als collega

Een mantelzorgers kan collega zijn omdat ook zij zorg verlenen. In dat geval is het belangrijk om samen te werken: wat zijn verwachtingen en wat wil de mantelzorgers graag zelf doen? Geef de mantelzorgers de juiste informatie over de zorg of aandoening en de ziekte om echt als collega te kunnen fungeren.

Ondersteunen – de mantelzorgers als cliënt

Als de zorg te zwaar wordt voor de mantelzorgers kan deze soms ook zelf cliënt worden. In dat geval is het belangrijk om dat te signaleren en de mantelzorgers te ondersteunen. Vraag aan mantelzorgers ook hoe het met hen gaat en verwijst eventueel door naar een steunpunt mantelzorg.

Faciliteren – de mantelzorgers als naaste

Een rol die de mantelzorgers natuurlijk continu vervult, is die van naaste. Mantelzorgers zijn bijvoorbeeld partner, ouder, kind, familie of vriend. Als professional is het belangrijk om

hiervoor oog te hebben deze relatie te faciliteren. Bijvoorbeeld door aandacht te hebben voor privacy.

Afstemmen – de mantelzorg als expert

Tot slot kan een mantelzorg gezien worden als expert.

De mantelzorg is al een leven lang met de zorgvrager samen en heeft daardoor veel weet van zijn of haar wensen en gewoonten. Denk aan hobby's, favoriete eten of tijd van slapen gaan. Hier is het belangrijk om hierin af te stemmen met de mantelzorg. Gebruik hiervoor de Samenspelscan op www.expertisecentrummantelzorg.nl.

Naast de Samenspelscan is ook het Impulspakket ontwikkeld. Hierin zijn tal van instrumenten opgenomen die de samenwerking met mantelzorgers tot stand brengen.

Samenspel met vrijwilligers

In de samenwerking met vrijwilligers spelen gedeeltelijk dezelfde punten. Vrijwilligers spelen voornamelijk een belangrijke rol in de welzijnszorg voor cliënten. Gekoppeld aan vrijwilligersactiviteiten, bijvoorbeeld op stap gaan met een cliënt, kan het zijn dat vrijwilligers ook zorghandelingen moeten verrichten. Goede afstemming is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat vrijwilligers goed op de hoogte zijn van welke zorgtaken zij wel of niet kunnen en mogen doen. De wensen van de cliënt en de persoonlijke grenzen van de vrijwilliger zijn hierbij ook belangrijk.

Bij samenwerking met vrijwilligers gaan we uit van het WIFA-model: Waarderen, Informeren, Faciliteren en Afstemmen. Voor vrijwilligers is het belangrijk om informatie te krijgen over zaken die betrekking hebben op cliënten en de uitvoering van taken, bijvoorbeeld wanneer een cliënt wordt opgenomen in het ziekenhuis. Het is daarnaast belangrijk om werkzaamheden af te stemmen. Welke zorg verlenen de professionals en wat doet de vrijwilliger? Faciliteer vrijwilligers ook, zodat zij hun taken op een juiste manier uit kunnen voeren, denk bijvoorbeeld aan instructies voor rolstoelgebruik als de vrijwilliger samen met de cliënt op stap gaat. Het waarderen van vrijwilligers is een aspect dat continu aan de orde is. Juist voor vrijwilligers is het goed om te weten dat hun werk gewaardeerd wordt. Dit zit hem vaak in kleine dingen, bijvoorbeeld dat er op de werkvloer vanuit de professional aandacht is voor de vrijwilliger.

Wat kan de gemeente doen?

Vanuit haar regiefunctie kan de gemeente professionals, mantelzorgers en vrijwilligers bij elkaar brengen om de samenwerking tussen hen te stimuleren. U kunt bijvoorbeeld het volgende doen:

- * Agendeer het thema samenspel bij zorginstellingen en zorgprofessionals, zowel extra als intramuraal.
- * Stimuleer zorginstellingen om de Samenspelscan (bijvoorbeeld digitaal) af te nemen zodat zij zicht krijgen op het samenspel tussen formele en informele zorg in hun eigen organisatie en eventuele verbeterpunten kunnen formuleren. Zij kunnen hierbij gebruik maken van het Impulspakket Samenspel.
- * Motiveer Wmo gefinancierde zorg- en welzijnsinstellingen om samenspel als actiepunt op te nemen in hun beleidsplannen.
- * Stimuleer samenwerking en kennis delen tussen zorgorganisaties, vrijwilligersorganisaties en organisaties voor mantelzorgondersteuning.
- * Stimuleer samenwerking tussen zorgorganisaties en de wijk waarin zij zich bevinden.
- * Agendeer de rol die mantelzorgers en vrijwilligers in de zorg (kunnen) spelen en de bijhorende grenzen hierbij.

Ons aanbod

Kijk over de Samenspelscan en het Impulspakket op www.expertisecentrummantelzorg.nl/samenspel en voor samenwerking met vrijwilligers en grenzen van vrijwilligerswerk op www.zorgbetermetvrijwilligers.nl. Daarnaast kunt u voor vragen over dit thema contact opnemen met Ilse de Bruijn (i.debruijn@movisie.nl, 030 789 21 27).

Goed voor Elkaar

Van 2009 tot begin 2013 liep het landelijke project 'Goed voor Elkaar'. Het project begeleidde gemeenten bij de implementatie van de basisfuncties mantelzorg en vrijwilligerswerk. Informatie over Goed voor Elkaar vindt u op www.movisie.nl.

